

Objectius

Es tracta d'una assignatura obligatòria per als alumnes de segon cicle de Filologia Clàssica, que pot resultar tanmateix útil per a alumnes d'altres titulacions, especialment d' Història, que vulguin ampliar els seus coneixements d'història i civilització de Roma.

Atès que aquesta assignatura forma part de la titulació de Filologia Clàssica, els aspectes històrics, per bé que fonamentals, no són exclusius, i, tal com suggereix el mateix nom de l'assignatura, a més a més de qüestions històriques abordem altres àmbits de la civilització romana (literatura, art, religió, etc) que tinguin una relació directa o que posin de manifest fets històrics rellevants. Per aquesta mateixa raó, tant els continguts d'història com els de civilització, s'analitzen a partir de textos històrics o literaris d'autors grecs i romans, així com d'inscripcions, que esdevenen la base per al desenvolupament de l'assignatura.

ContingutPrimera part: Història i civilització de Roma I (fins a la mort de Juli Cèsar)

1. La Itàlia preromana. L'entorn geogràfic. Pobles i cultures de la Itàlia preromana. El món etrusc.
2. Els orígens de Roma. Mitologia, historiografia, arqueologia.
3. La monarquia a Roma (VIII-VI aC). Període llegendari: els reis llatinosabins. Les primeres institucions polítiques i socials. La Roma etrusca: aspectes institucionals i culturals.
4. Orígens de la República (V-IV aC). Fundació de la República. Desenvolupament i evolució dels conflictes socials fins a la meitat del s. IV aC. La legislació de les XII Taules. El s. IV i la igualtat dels ordres. Les institucions polítiques i socials de la Roma republicana.
5. La conquesta de la península Itàlica (del s.V aC fins a la caiguda de Tarent l'any 272 aC). Fases i organització de la conquesta: el territori i els diversos estatuts de les ciutats i de les persones.
6. L'expansió de Roma pel Mediterrani occidental (264-201 aC). L'enfrontament Roma-Cartago: antecedents i guerres Púniques. Conseqüències polítiques, econòmiques i culturals.
7. L'expansió de Roma pel Mediterrani oriental (200-146 aC). La conquesta de Macedònia i Grècia. Conseqüències polítiques, econòmiques i culturals. Roma i l'hel·lenisme.
8. Transformacions i crisis de la societat romana durant els dos últims segles de la República (133-44 aC): dels Gracs a la mort de Juli Cèsar. Conseqüències de l'expansió imperialista i temptatives reformistes. La "unificació" de Itàlia. L'agonia de la República: les guerres civils.

Segona part: Història i civilització de Roma II (fins a la caiguda de l'imperi romà d'Occident)

- 1 [El Principat d'August \(23-14 dC\). De l'assassinat de Juli Cèsar a Acci \(44-31 aC\). Aspectes polítics, religiosos i culturals.](#)
- 2 [El segle I. Els julioclaudis \(14-68\). La crisi del 69. Els flavis \(69-96\). Història i civilització.](#)
- 3 [El segle II. Els emperadors d'origen hispà i els Antonins \(96-192\). L'apogeu de l'imperi. Història i civilització.](#)
- 4 [El segle III. Els Severs \(193-235\). L'anarquia militar \(235-270\). Aurelià i els seus successors \(270-284\). La crisi de l'imperi. Història i civilització.](#)
- 5 [El segle IV. Les reformes polítiques de Dioclecià \(284-305\) i de Constantí \(306-337\). La successió de Constantí. L'emperador Julià \(361-363\). El triomf del cristianisme i els problemes del paganisme. La divisió de l'imperi: Valentinià I \(364-375\) i Valent \(364-378\).](#)
- 6 [El final de l'imperi romà d'Occident. Teodosi \(379-395\). De l'imperi romà a l'imperi bizantí.](#)
- 7 [Les províncies. Administració, economia i cultura. Consideracions generals sobre la Hispània romana.](#)

Avaluació

El contingut de l'assignatura s'avaluarà a partir de, com a mínim, dues proves, consistents en una o més preguntes teòriques, en la resolució d'un mapa mut i en un comentari històric, tant de textos d'autors clàssics (traduïts), com d'imatges de restes arqueològiques, monedes i/o textos epigràfics relacionats amb els temes estudiats. El lliurament de treballs al llarg del curs podrà completar la nota.

[Bibliografia](#) → Les obres que porten asterisc (*) són a la Biblioteca de Lletres.

1 Bibliografia general

1.1. Manuals

El millor que es pot trobar actualment com a manuals universitaris és la sèrie "Nueva Clio":

* HEURGON, J., *Roma y el Mediterráneo occidental hasta las guerras púnicas*, Barcelona, 1971 (n'hi ha edicions més recents).

* NICOLET, C., *Roma y la conquista del mundo mediterráneo*, 2 vols., Barcelona, 1982-84.

PETIT, P., *La paz romana*, Barcelona, 1970.

REMONDON, R., *La crisis del imperio romano*, Barcelona, 1967.

També són interessants els volums de la "Historia del Mundo Antiguo Taurus":

* OGILVIE, R.M., *Roma antigua y los etruscos*, Madrid, 1981.

* CRAWFORD, M., *La República romana*, Madrid, 1981.

* CRAWFORD, M., *Fuentes para el estudio de la Historia Antigua*, Madrid, 1986.

Altres manuals a tenir en compte:

* ROLDAN, J.M., *Historia de Roma*, Salamanca, 1995.

* ROLDAN, J.M., *Historia de Roma. Tomo I: La República romana*, Madrid, 1987.

* ROLDAN, J.M., *Historia de Roma. Tomo II: El Imperio romano*, Madrid, 1989.

* ALFÖLDY, G., *Historia social de Roma*, Madrid, 1987.

BRAVO, G., *Poder político y desarrollo social en la Roma antigua*, Madrid, 1989.

* PERICOT, L. y BALLESTER, R., *Historia de Roma*, Barcelona, 1963.

1.2. Obres generals i col·leccions

La Història de Roma més recent és: *Storia di Roma*, dir. per A.Schiavone, Einaudi ed.

*vol. I, *Roma in Italia*, Torí, 1988.

*vol. II, 1, *L'impero mediterraneo. La repubblica imperiale*, Torí, 1990.

*vol. II, 2, *L'impero mediterraneo. I Principi e il mondo*, Torí, 1991.

*vol. III, 1, *L'Età tardoantica. Crisi e trasformazioni*, Torí, 1993.

*vol. III, 2, *L'Età tardoantica. I Luoghi e le culture*, Torí, 1993.

*vol. IV, *Caratteri e morfologie*, Torí, 1989.

Altres obres generals:

* *Cambridge Ancient History*.

* *Popoli e Civiltà dell'Italia antica*, 7 vols., 1974-78.

* *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt*, vols. I, 1 i 2, 1972; vols II, 2.

* MARTINO, F. de, *Storia della costituzione romana*, 6 vols., Nàpols, 1951-1967.

* SANCTIS, G. de, *Storia dei romani*, 4 vols. Florència, 1971.

MAZZARINO, S., *Il pensiero storico classico*, 3 vols., Roma, 1983.

2. Bibliografia temàtica

Donem a continuació una selecció de bibliografia per a cada tema, que completarem durant el curs.

Tema 1 * PALLOTTINO, M., *Storia della prima Italia*, Milà, 1984.

* BIANCHI BANDINELLI, R. i GIULIANO, A., *Los etruscos y la Italia anterior a Roma*, Madrid, 1974.

Temes 2 i 3 * POUCET, J., *Les origines de Rome. Tradition et histoire*, Brussel·les, 1985.

* PALLOTTINO, M., *Origini e storia primitiva di Roma*, Milà, 1993.
AA.VV., *La Rome des premières siècles. Légende et histoire (Actes de la table ronde en l'honneur de Massimo Pallottino. Paris, 3-4 Mai 1990)*, París, 1992.

* BLOCH, R., *Tite-Live et les premiers siècles de Rome*, París, 1965.

Tema 4 * AA.VV., *Les origines de la République romaine*, Ginebra, 1967 (Entretiens de la Fondation Hardt, XIII).

* GAGÉ, J., *La chute des Tarquins et les débuts de la République romaine*, París, 1976.

RICHARD, J.C., *Les origines de la plèbe romaine. Essai sur la formation du dualisme patricio-plébéien*, Roma, 1978.

* GUARINO, A., *La rivoluzione della plebe*, Nàpols, 1975.

Tema 5 DAVID, J.M., *La romanisation de l'Italie*, París, 1994.

* HUMBERT, M., *Municipium et civitas sine suffragio. L'organisation de la conquête jusqu'à la guerre sociale*, Roma, 1978.

* SALMON, E.T., *Roman Colonisation under the Republic*, Nova York, 1970.

Tema 6 i 7 * CASSOLA, F., *I gruppi politici romani nel III secolo a.C.*, Trieste, 1962.

* GRIMAL, P., *Le siècle des Scipions. Rome et l'hellénisme au temps des guerres puniques*, París, 1975 (2a ed.).

* HARRIS, W.H., *Guerra e imperialismo en la República romana 327-70 B.C.*, Madrid, 1989.

FALQUE, E. y GASCO, F. (eds.), *Graecia capta. De la conquista de Grecia a la helenización de Roma*, Huelva, 1996.

Tema 8 * BRUNT, P.A., *Conflictos sociales en la República romana*, Buenos Aires, 1973.

- * COARELLI, F. (et al.), *Roma republicana del 270 a C. all'età augustea*, Roma, 1987.
- * GABBA, E., *Esercito e società nella tarda Repubblica romana*, Florència, 1973.
- * NICOLET, C., *Les Gracques. Crise agraire et révolution à Rome*, París, 1967.
- * NICOLET, C., *Le métier de citoyen dans la Rome républicaine*, París, 1976.
- * SCULLARD, H.H., *Roman politics 220-150 B.C.*, Oxford, 1973.
- * PERSON, E., *Essai sur l'administration des provinces romaines sous la République*, Amsterdam, 1970.
- * CARCOPINO, J., *Jules César*, París, 1968 (5a ed.).
- * WEINSTOCK, S., *Divus Iulius*, Oxford, 1971.
- * ROSS-TAYLOR, L., *La politique et les partis à Rome au temps de César*, París, 1977.
- Tema 9 GRIMAL, P., *El siglo de Augusto*, Buenos Aires, 1970.
- MASCHIN, N.A., *El principado de Augusto*, Madrid, 1978.
- SYME, R., *La revolución romana*, Madrid, 1989.
- Tema 10 GARZETTI, A., *L'impero da Tiberio agli Antonini*, Roma, 1960.
- NONY, D., *Calígula*, Madrid, 1989.
- MOMIGLIANO, A., *Claudius*, Oxford, 1934.
- Tema 11 AA.VV., *Les empereurs romains d'Espagne*, París, 1965.
- MARIN, J.P., *Le siècle des Antonins*, París, 1977.
- GRIMAL, P., *Marc Aurèle*, París, 1991.
- Tema 12 FERNÁNDEZ UBIÑA, J., *La crisis del siglo III y el fin del mundo antiguo*, Madrid, 1982.
- CIZEK, E., *L'empereur Aurelien et son temps*, 1994.
- Tema 13 BRAVO, G., *Diocleciano y las reformas administrativas del imperio*, Madrid 1988.
- MOMIGLIANO, A. (ed.), *El conflicto entre el paganismo y el cristianismo*, Madrid, 1989.
- Tema 14 VOGT, J., *La decadencia de Roma. Metamorfosis de la cultura antigua 200-500*, Madrid, 1968.
- WALBANK, F.W., *La pavorosa revolución. La decadencia del imperio romano de Occidente*, Madrid 1978.
- Tema 15 HARMAND, L., *L'Occident romain. Gaule, Espagne, Bretagne, Afrique du Nord (31 av. J.C.-235 ap.J.C.)*, París, 1960.
- SARTRE, M., *L'Orient romain. Provinces et sociétés provinciales en Méditerranée orientale d'Auguste aux Sévères*, París 1991.

3. Varia

- * DEROUX, C. (ed.), *Studies in Latin Literature and Roman History*, 5 vols. Brussel·les, 1979-89.
- AA.VV. (A.Giardina, ed.), *El hombre romano*, Madrid, 1991.
- DUPONT, F., *El ciudadano romano durante la República*, Buenos Aires, 1992.

